

Iš Lietuvos nacionalinio muziejaus archyvo

POVILAS BARŠYS

Vasario 16-osios Akto signataras

Saliamonas Banaitis

POVILAS BARŠYS

Vasario 16-osios Akto signataras
Saliamonas Banaitis

LIETUVOS NACIONALINIS MUZIEJUS

Vilnius

Recenzentas

prof. dr. Zenonas Butkus

Redaktorė

Daiva Stakišaitienė

Serijos dailininkas

Arūnas Prelgauskas

Maketavo

Virginija Lapušauskienė

Pratarmė

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Taryba paskelbė atkurianti nepriklausomą Lietuvos valstybę. Kilni misija pasirašyti Vasario 16-osios Aktą ir dalyvauti naujųjų laikų Lietuvos valstybės atkūrimo darbe teko dvidešimčiai Nepriklausomybės Akto signatarų. Ši nedidelė knyga ir bus bandymas apžvelgti ir įvertinti vieno iš jų – Saliamono Banaičio (1866–1933) asmenybę, jo veiklą ir nuopelnus Lietuvai.

Nemažai signatarų Nepriklausomos Lietuvos pirmuoju dešimtmečiu jau buvo tapę valstybės vyrais: Vyriausybės nariais, diplomatais, aukštas pareigas užimančiais dvasinio luomo ir stambaus verslo atstovais, o Antanas Smetona ir Aleksandras Stulginskis – pirmaisiais Lietuvos Valstybės prezidentais. Vilniuje likęs gyventi patriarchas Jonas Basanavičius dėl suprantamų priežasčių (pirmininkavimo Lietuvos Tarybai, simbolinio atstovavimo Lietuvai lenkų okupuotame Vilniuje, autoriteto ir garbaus amžiaus) buvo tarsi iškeltas ant garbės pjedestalo. Jam dar gyvam esant Kaune buvo pastatytas paminklas. O S. Banaitis tartum lieka kažkur pašalyje, šešėlyje. Čia tikėtų jo buvusio bendražygio Jono Pikčilingio pasakyti žodžiai: „Išlaisvintoje tėvynėje tautos atgimimo pionieriams beveik visiems tenka kuklus vaidmuo. Kažkas nesiderina. Žmonės, kadaise buvę tautos nepriklausomybės pranašai, kadaise kūrę pirmuosius tautinės sąmonės židinius, kadaise mažu pulkeliu, bet milžinų pasiryžimu pakėlę aršią kovą už tautos garbę ir laisvę – po to, kai kova laimėta, kai jų žygiai apvainikuoti pergalės džiaugsmu – jie mažai pastebimi. Fenomenas, vertas studijos.“¹ Tad nieko stebėtina, kad šiandien daugelis apie S. Banaitį vos ne pirmą kartą sužino, kai į rankas paima dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą išleistą kokią nors lietuvišką knygą, kurios viršelio apačioje kukliu šriftu parašyta: „Saliamono Banaičio spaustuvė“. Gal kuris paėmęs tokią knygą kiek ilgiau susimąsto ir ties tuo įrašo. Ir iš tikrųjų tokio masto lietuviška spaustuvė Kaune tuo metu buvo milžiniškas šuolis ir kokybiškai naujas etapas lietuvių tautos kultūrinimo link. Bet S. Banaičio įkurta spaustuvė buvo tik viena jo veikimo sritis, nors gal ir pati reikšmingiausia. Neturėdamas akademinio išsilavinimo, jis puikiai suvokė, kad lietuvių tauta galės išlikti tik tada, jeigu ji daug skaitys, bus apsišvietusi, puoselės

¹ Jonas Pikčilingis, A. a. Saliamoną Banaitį palydėjęs, *Naujoji Romuva*, 1933, Nr. 126, p. 508–509.

savąją kultūrą, vystys savo pramonę, žemės ūkį ir verslą. Visose šiose srityse šio signataro indėlis labai didelis.

Literatūros ir publikacijų apie S. Banaitį nėra daug. Sovietmečiu Banaičio pavardė buvo minima tik jo įkurtos spaustuvės fone. Knygoje „Lietuvos bibliografija“, išleistoje 2006 metais apie Saliamoną Banaitį, yra viso labo 37 pozicijos².

2002 m. apie šį signatarą išėjo Viliaus Užtupo knyga³. Vis dėlto šviesaus atminimo žurnalisto knygoje taip pat nėra labai daug medžiagos. Jos pavadinimas turinį atitinka tik iš dalies. V. Užtupo knygoje daug vietos skiriama Banaičio giminei, įkurtai spaustuvei ir jos perėmėjams iki pat XX a. paskutinių dešimtmečių. Kadangi knyga parašyta publicistiniu stiliumi, iš jos gal ir nevertėtų reikalauti S. Banaičio biografijos istorinės analizės. Tą pripažino ir knygos autorius. V. Užtupas savo knygą apie signatarą vadino pasakojimu, kuris būtų suprantamas eiliniam skaitytojui⁴.

Periodinėje spaudoje daugiausia buvo apsiribota S. Banaičio autobiografija „Curriculum vitae“, kurioje jis pateikė įvykius, buvusius iki 1916 m. pabaigos. Manoma, kad ši autobiografija buvo parašyta apie 1930 metus. Ji niekur nebuvo išspausdinta, autobiografijos rankraštį išsaugojo S. Banaičio sūnus Vytautas Banaitis. Vėlesni šio signataro gyvenimo faktai paimti iš kelių Lietuvos Respublikos tarpukario spaudos publikacijų. Šioje knygoje taip pat buvo remtasi minėtais šaltiniais, detaliau peržiūrėti XX a. 3–4 dešimtmečio leidiniai, ypač S. Banaičio 1919–1923 m. leidžiamas ir redaguojamas laikraštis *Žemdirbių balsas*.

Apie S. Banaitį ir jo veiklą pavyko rasti žinių Lietuvos valstybės centriniam archyve, Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje.

Vertingų žinių apie signatarą suteikė ir jo giminės – Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenantys anūakai Sigitas Banaitis, Salomėja Banaitytė-Valiukienė, taip pat kaunietės – pedagogė Liucija Butkienė, Vida Liutkienė, istorikas Algirdas Grigaravičius. Anūkė Salomėja Banaitytė-Valiukienė pasidalijo prisiminimais apie savo vaikystės dienas Banaičių sodyboje Vaitiekupiuose, o kartu ir apie senelio veiklą (žr. priedą „Vaitiekupiai. Pas močiutę augom“). Pats S. Banaitis, be savo ranka rašytos autobiografijos, apie save beveik nieko daugiau nepaliko. Tai paaiškintina pirmiausia tuo, kad signataras buvo labiau veiksmo nei rašto žmogus. Tokį Banaitį prisimena ir jo giminės bei jį artimiau pažinoję žmonės. Žodžius jis laikė savyje, o veiksmus matė visi, kuriems su juo teko susidurti ir dirbti.

² *Lietuvos bibliografija*: serija A, t. 3, 1905–1917, Vilnius, 2006, p. 177–178.

³ Vilius Užtupas, *Saliamonas Banaitis: spaustuvininkas, kultūros veikėjas, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras*, Vilnius, 2002.

⁴ Ten pat, p. 297.

Kauno šviesulys

Saliamono Banaičio spaustuvė – lietuviybės centras Kaune

1904 m. atgavus lietuvišką spaudą S. Banaitis išsikėlė tikslą atidaryti Kaune spaustuvę, kuri tarnautų lietuvių tautiniams ir dvasiniams interesams. Tiesa, Kaune buvo dvi spaustuvės, spausdinusios ir lietuviškus leidinius – M. Sokolovskio ir A. Estrino spaustuvė (1904–1915 m. išspausdino apie 56 lietuviškas knygas bei brošiūras), Gubernijos valdybos spaustuvė (iki 1915 m. išspausdino 30 lietuviškų smulkiųjų spaudinių ir brošiūrų)³⁹. Bet šios spaustuvės nebuvo lietuviškos, didžioji dalis leidinių jose buvo leidžiama rusų kalba. S. Banaitis vertino knygą, jos reikšmę žmonėms, suvokė, kad tik per spaustuvę knyga gali pasiekti plačius lietuvių visuomenės sluoksnius. Peterburge kartu su savamoksliu žemaičiu Antanu Daukša 1905 m. vasarą S. Banaitis kreipėsi į carinės Rusijos švietimo ministrą leisti Kaune atidaryti lietuvišką spaustuvę. Kaip pažymi jo bendražygis Jonas Kriaučiūnas, „spaustuvės įsteigimas anais laikais iš Saliamono Banaičio pusės buvo didvyriškas žygis. Nekalbant jau apie pinigų nepritekliaus sunkenybes, jam tekdavo tuo laiku ne kartą ir badauti, ir nakvoti ant sausų grindų tuščiam, nekūrentame kambaryje“⁴⁰. Leidimas spaustuvei buvo gautas, bet tuo pat metu pareikalauta joje spausdinti ir prorusišką laikraštį *Lietuvos balsas*⁴¹.

Saliamono Banaičio spaustuvė savo darbą pradėjo 1905 m. rudenį. Savo autobiografijoje „Curriculum vitae“ S. Banaitis mini, kad nuo sumanymo įsteigti spaustuvę ir leidimo gavimo praėjo metai⁴². Spaustuvė įsikūrė Kauno senamiestyje, Vilniaus ir Ligoninės gatvių (dabar Rotušės aikštė ir A. Jakšto gatvė) sankirtoje. To paties namo antrame aukšte S. Banaitis su savo šeimos nariais nuomojo butą⁴³. 1906 m. pradžioje spaustuvė išleido pirmuosius leidinius⁴⁴,

³⁹ Nijolė Lienuvinkaitė, *Kauno senoji knyga: raiška ir plėtotė 1843–1918 metais*, 2006, p. 184–185.

⁴⁰ Jonas Kriaučiūnas, *Ė mano atsiminimų apie Saliamoną Banaitį*, *Rytas*, 1933-09-12, Nr. 206, p. 3.

⁴¹ Vilius Užtupas, *Lietuvos spaustuvės 1522–1997*, Vilnius, 1998, p. 149.

⁴² Curriculum vitae, *Žaltvykslė*, 1992, Nr. 9–10, p. 15.

⁴³ Vilius Užtupas, *Lietuvos spaustuvės 1522–1997*, Vilnius, 1998, p. 150.

⁴⁴ A. K. [Antanas Alekna], Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune, *Vienybė*, 1914, Nr. 17, p. 260.

1906 m. sausio 19 d. buvo išspausdintas caro valdžios leistas *Lietuvos balsas*. Jau pirmajame numeryje S. Banaitis laikraščio leidybos ir redagavimo teises perdavė Antanui Daukšai, tuo tarsi patvirtindamas, kad šiame laikraštyje nebendradarbiaus. Laikraštį daug kas kritikavo, kaip pataikaujantį carinei valdžiai. *Vilniaus žiniose* pasirodžiusiame straipsnyje Antanas Daukša, *Lietuvos balso* redaktorius, buvo aštriai kritikuojamas dėl asmeninių savybių ir dėl padlaižiavimo rusų valdžiai⁴⁵. Kurį laiką *Lietuvos balsą* dar spausdino Saliamono Banaičio spaustuvė, A. Daukša prašė iš S. Banaičio pinigų jo leidybai paremti ir mokėti jam algą, bet jų negavo. A. Daukšai teko ieškotis kitos spaustuvės⁴⁶. Yra nuomonė, kad būsimasis signataras sąmoningai sužlugdęs *Lietuvos balso* leidybą, t. y. naikino A. Daukšos, kurį rėmė gubernatorius, duodamus rankraščius, raidžių rinkėjams liepdavęs rinkti tekstus su korektūros klaidomis ir taip privertęs šį laikraštį likviduoti⁴⁷.

Spaustuvės ir joje dirbusių darbuotojų išlaikymui trūko pinigų. S. Banaitis spaustuvei paaukojo asmenines lėšas, užstatydamas savo ūkį Vaitiekupiuose. Be to, spaustuvės darbui kreditą skyrė ir kunigas, aktyvus visuomenės veikėjas Povilas Januševičius. Tai reikėtų vertinti kaip drąsius žingsnius, atsižvelgiant į tai, kad rusų valdžia kontroliavo spaustuvės darbą, cenzūravo lietuviškus leidinius. Iš pradžių darbas buvo labai sunkus, trūko spausdinimo technikos ir mokančių su ja dirbti darbininkų. Kaune buvo sunku rasti raidžių surinkėjų, korektorių. Dar mokydamasis Peterburge S. Banaitis susipažino su poligrafijos technika, tad pats dažnai ėjo ir raidžių surinkėjo, ir korektoriaus pareigas. Iš Peterburgo jis gavo pirmąją ranka sukamą su dideliu smagračiu spausdinimo mašiną „König und Bauer“, taip pat ir šriftus⁴⁸.

1914 m. spaustuvė jau turėjo keturias spausdinimo mašinas ir vieną raidžių rinkimo mašiną, dirbo daugiau nei 30 darbininkų, buvo spausdinama 10 laikraščių ir daug knygų. Iš viso per dešimt metų nuo lietuviškos spaudos atgavimo buvo išleista 300 knygų, kurių tiražas siekė 1 mln. 300 tūkst. egzempliorių⁴⁹, o per visą 1905–1918 m. spaustuvės gyvavimo tarpusnį išspausdinta 358 lietuviškos knygos, 34 rusiškos, 5 lenkiškos ir 1 lotyniška⁵⁰. Siekdamas taukaus tikslo – šviesti kaimo žmones, S. Banaitis 1910 m. savo lėšomis, 75 tūkst. egzempliorių tiražu išleido sodiečiams skirtus kalendorius, kurie kainavo vos 3 kapeikas. Tais laikais tai buvo labai didelis tiražas. Spaustuvės darbininkams, kurie siekė mokytis, būsimasis signataras suteikdavo įvairių lengvatų. Spaustuvėje

⁴⁵ J. Švėkšniškis, Apie Ant.[aną] Daukšą ir jo „Liet.[uvos] balsą“, *Vilniaus žinios*, 1906-06-25 (07-08), Nr. 136, p. 2.

⁴⁶ Ten pat.

⁴⁷ *Lietuvių enciklopedija*, t. 2, Boston, 1954, p. 159.

⁴⁸ Vilius Užtupas, *Lietuvos spaustuvės 1522–1997*, Vilnius, 1998, p. 149.

⁴⁹ A. K. [Antanas Alekna], Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune, *Vienybė*, 1914-04-14, Nr. 17, p. 260.

⁵⁰ Nijolė Lietuvninkaitė, *Kauno senoji knyga: miška ir plėtotė 1843–1918 metais*, 2006, p. 183.

Priedas

Salomėja Banaitytė-Valiukienė

Vaitiekupiai. Pas močiutę augom

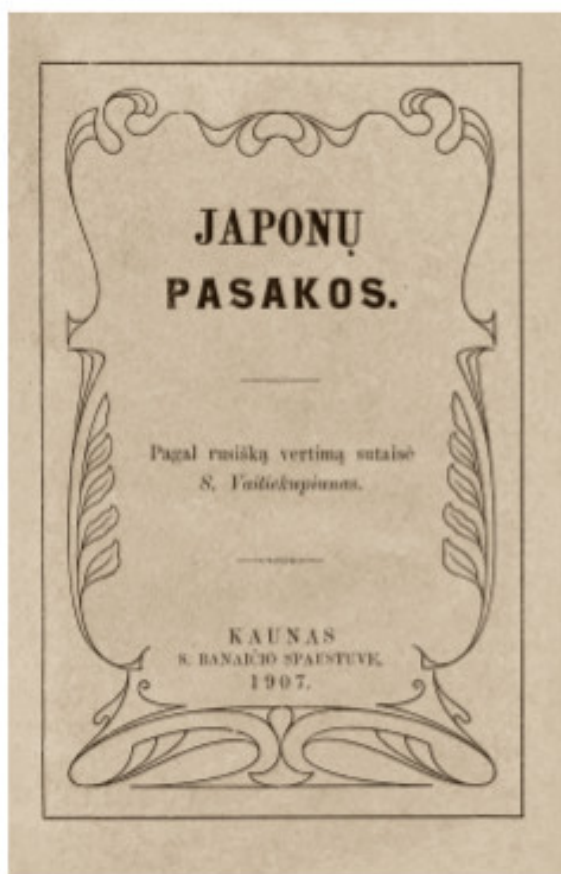
Saliamonas Banaitis ir Marijona Pranaitytė-Banaitienė buvo mano motinos Salomėjos Banaitytės-Nasvytienės tėvai – mūsų mylimas senas tėtis ir visame pasaulyje geriausia močiutė, sena mama. Ilgą laiką trys Nasvytytės – Danutė, Salytė ir Giedrutė – buvo vieninteliai vaikai Banaičių šeimoje. Mūsų motina buvo vyriausia Banaičių duktė, kuri ištekėjo būdama jauna ir greitai susilaukė dukterų. O jos keturi broliai – Justinas, Kazys Viktoras, Bronius ir Vytautas – vedė daug vėliau. Anūkė, dėdės Justino dukra Ramutė gimė S. Banaičiui sulaukus 67 metų. Iki to laiko mes, trys sesytės, buvom visos šeimos lepūnėlės. Mūsų visų gražiausi prisiminimai buvo trijų mėnesių vasaros atostogos, praleistos Vaitiekupiuose.

Kiekvieną vasarą mūsų kelionė prasidėdavo nuo namų Vienybės aikštėje Kaune. Visą šią kelionę mus lydėdavo mama. Išsikviesdavome vežėją, „izvoščiką“. Reikėjo pervažiuoti visą Kauną, K. Donelaičio, E. Ožeškienės ir Vilniaus gatves, kol pasiekdavome Rotušės aikštę. Ten pravažiavę daug gražių bažnyčių ir „baltąją gulbę“ – Kauno miesto rotušę, įsukdavome į Aleksoto gatvę, kurioje šeštuoju numeriu pažymėtame name, prieš pat Vytauto bažnyčią, gyveno senelis. Tame pačiame name gyveno ir kunigas Juozas Tumas-Vaižgantas. Atrodo, kad jiedu gražiai sutardavo, išeidavo kartu pasivaikščioti žavia Nemuno krantine, ant „cimbruvkos“. Pagaliau privažiavę garlaivių krantinę sulipdavome į garlaivį. Tuo metu garlaivių akcinės bendrovės sumanytojas ir organizatorius buvo Saliamonas Banaitis. Jam atrodė, kad Lietuvoje trūksta susisiekimo priemonių ir Nemunu turėjo vykti pigiausias transportas. Iš pradžių jis įsigijo berods tris garlaivius. Jie buvo naudojami ne vien tik keleiviams transportuoti, bet ir jų malonumui, gegužinėms ir ekskursijoms. Dėl tų garlaivių sparčiai augo Panemunės kurortai: Lampėdžiai, Kačerginė, Kulautuva ir kt. Vykstant gegužinėms ir ekskursijoms, garlaiviai būdavo papuošiami įvairiaspalvėmis vėliavėlėmis, kartais grodavo dūdų orkestras. Tolimesniems Panemunės miestams tai buvo geriausia susisiekimo priemonė. Deja, Nemuno pakrantės buvo

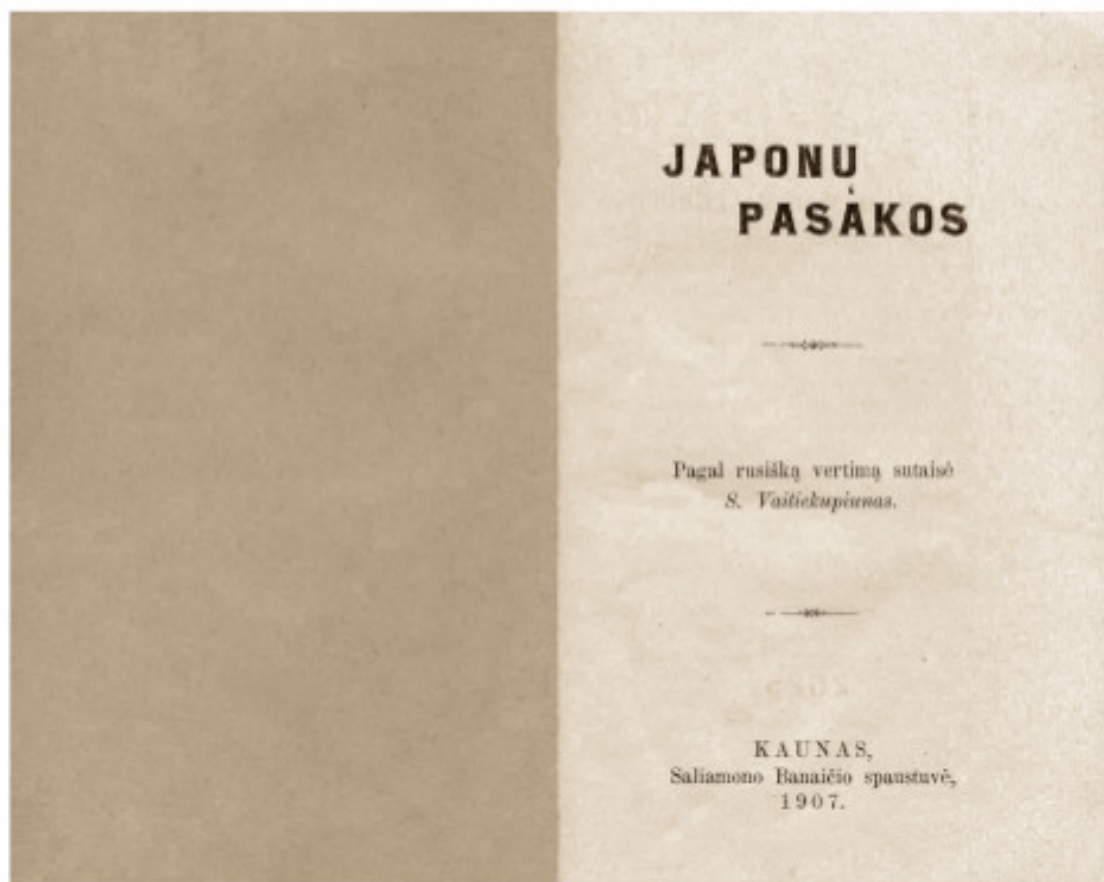
seklis, daug kur nebuvo prielaukų. Garlaiviui sustojus Nemuno vagos viduryje, tekdavo persėsti į valtį, kurios keleivius nuplukdydavo į krantą. Tai buvo Vilkijoje, Veliuonoje ir Gelgaudiškyje. Persėdimas į valtį mums, vaikams, atrodė bauginantis įvykis. Pakrantėje keleivių laukdavo vežimas su arkliais, „padvados“. Kumetis Daugėla laukdavo mūsų su manta nuvežti mus į Vaitiekupius. Kelionė mums atrodydavo labai ilga ir įspūdinga. Pakelėje tekdavo arkliams ir vežimui pervažiuoti tilto neturinčią Novos upę. Pagaliau pasiekdavome Šakius, o už 8 ar 10 kilometrų buvo ir Vaitiekupiai. Po kurio laiko laimingai pasiekdavome Banaičių sodybą.

Man net baugu pagalvojus, kad esu vienintelis likęs žmogus, kuris atsimena, kaip atrodė toji sodyba – keturkampis, didelis kiemas, apsuptas ūkio pastatų, su ruzvelkiu. Ruzvelkis – tai didelis ratas, kurį sukant savo keliu buvo varomos kuliamosios ir „arbuojamos“ kviečių valymui skirtos mašinos. Gyvenamoji troba buvo pastatyta Saliamono tėvų, o kiti ūkio trobesiai – paties Saliamono Banaičio. Viduryje kiemo buvo šulinys. Netoli jo gulėjo suversta didžiulė krūva rąstų naujai trobai. Deja, naujai trobai pastatyti S. Banaičiui niekuomet neužteko nei laiko, nei pinigų.

Vedęs S. Banaitis apie gyvenamąjį namą užveisė didelį sodą, kuriame buvo daug atmainų vaismedžių ir serbentų krūmų. Klojimo gale pasodino grupę jovarų, kur gyventi kasmet sugrįždavo gandrai. Už ūkio pastatų buvo didelis daržas. Visa sodyba buvo aptverta tvoromis. Daržą supo slyvų ir vyšnių eilės. Ten augo begalė agurkų, kopūstų, burokų, svogūnų, morkų, tai, ką galima buvo padėti žiemai. Prie sodybos buvo didžiulė kūdra, pilna žuvų, kurioje aš vieną kartą vos nepaskendau. Tarp daržo ir kūdros buvo mažų dobiliukų pievelė. Atokiau, pakeliui į Sintautus, S. Banaitis pasodino alksnių ir beržų miškelį, vadinamą krūmais. Ten būdavo labai smagu grybauti. Aplink visą sodybą buvo šienaujamos pievos, toliau vilnijo mėlynų linų ir auksinių kviečių laukai. Ant kelio, vedančio į Naujienaitę, stovėjo pirtis linams mirkyti ir apdirbti. Pakeliui į Šakius, tuojau už kluono, kitoje kelio pusėje, buvo kumetynas, kuriame gyveno pagalbininkas Daugėla su šeima. Aplink jų namelį buvo daržai ir dirbamos žemės sklypas. Pravažiavus Daugėlą netrukus kelias pasisukdavo į dešinę ir kitoje pusėje buvo kaimynų Bacevičių ūkis. Jie su seneliais sugyvendavo labai draugiškai, o mes žaisdavome su jų vaikais. Toliau pavažiavus buvo turtinga Dėdynų sodyba. Važiuojant į Sintautus, už krūmų gyveno Banaičių geras kaimynas Rygavas. Rygavai spaudos draudimo laikais padėjo Banaičiams slėpti lietuviškus spaudinius. Pakeliui į Naujienaitę gyveno bitininkas Išganas, kuris atvažiuodavo į Vaitiekupius kopinėti bičių avilių. Banaičių ūkis buvo labai turtingas, buvo gausi raguočių banda, daug arklių, avių, kiaulių ir įvairių naminių paukščių. Vos išperėti paukščiukai būdavo patalpinti šeimynstubės prieškambaryje bulvių pintinėse ir smagiai ciekėdavo.

Saliamono Banaičio (slapyv. S. Vaitiekupianas) verstos ir išleistos „Japonų pasakos“. 1907 m.

A 12482

LTSM Valst.
muziejūnė
darbo knyga

2025/19

Žvirblelis su nupjautu liežuviu.

Gyveno diedukas ir bobutė. Juoda turėjo žvirblėlį, kurį diedukas užsiaugino ir labai lepinė. Senukas buvo labai geros širdies žmogus, o senukė baisiai pikta ir nenauša moteriškė. Kartą diedukas kasžin-kur išėjo; bobutė pasiliko namie, nes žlugtas reikėjo šalbti. Pasidarė senukė krakmolė, užsikaitė vandens ir žlugina. Žvirblelis tuo tarpu ėmė krakmolą lesinti. Senukė tuojaus tą užmatė. Baisiai supykus pasigavo ji žvirbliuką, nupjovė jam liežuvį ir išvijo nabažą laukan. Senukas, sugrįžęs namo, jau neberado savo numylėto paukščiuko. Diedukas tuojaus paklausė bobutės apie žvirblėlį; ji jam viską išpasakojo. Diedukui galėjo žvirblelio ir dusaro: „Oi, kur galėjo mano paukščiukas pasidėti! Vargšas, nelaimingas mano žvirblelis! Kur dabar tu esi?“ Diedukas pradėjo jį ieškoti ir sukaut savo numylėtąjį; bet veltui.

Kartą vienoj pakalnėj diedukas išnetyčių susitiko su savo pražuvusiu žvirbliu. Juoda labai džiugėsi viens kitu. Žvirblelis tomet jau buvo ženotas ir turėjo keletą vaikų. Jisai parsivedė senuką namo pas savo pačią. Prasidėjo tarp jų didelė meilė. Žvirblienė pasidėjo ant stalo, ką tik ji turėjo.—Paragauk, dieduk, musų

— 4 —

valgių,—ragino žvirbllys,—nors ir prasti, bet ką dabar darysi, ką turim, tuom ir vaikinam.

— Koks malonus žvirbllys,—pamislėjo senukas ir pasiliko pas jį keletą dienų pasiviešėti.

Žvirbllys kasdien vaišino svečią kaip tik įmanydams. Po kelių dienų diedukas išsirengė grįžti namo. Žvirblelis davė jam dvi pintinai (kasi) dovanų. Viena pintinė buvo sunki, kita gi lengva. Diedukas tik lengvąją pasiėmė, ir atsiveikins išguroino namo.

Pati labai rusčiai pasitiko dieduką.—Pasakyk man, kur buvai taip ilgai,—suriko ji.—Gražu, ner ką sakyti; vaikiotis—šitokiam seniui.—

— Gana jau užteks,—atsakė senukas,—aš buvau svečiuose pas žvirblėlį; štai žiurėk,—kokit pintinėly jisai davė man atminčiai.

Senukai atsidarė pintinę i baisiai mustebo, pamatę joje pridėta sidabrinų, auksinių ir šėip brangių daiktų.

Senukė buvo labai godi ir gaili; pamatius tas visas brangenybes, ji nudžiugo ir lovė hartis.

— Aš ir esiu pas žvirblį—sakė ji—ir teipgi gaušiu dovanėly.

Pasiklausus senuko kelio i žvirblio namus, bobutė išsileido i kelionę.

Laikydamaš nurodyto kelio, senukė ant galo—pagalšus atrado žvirblį su nupjautu liežuviu ir susuko.—Sveikas drus, žvirbleli, sveikas drus. Aš teip skubinaš pas tavę, teip troškau tavę pamatyti, kad negališ nei apsaityti.

Tokiomis maloniomis kalbomis bobutė stengėsi žvirbliui patikti ir prie jo prisimalonėti.

— 5 —

Žvirblelis noroms-nenoroms parsivedė nelabą moterišką pas savę i svečius, ale vaižyti nevaisino ir apie dovanas nė mintė neužsiminė. Vienok nelengva buvo žvirbleliui atsikratyti tą vicėnį; ji pati ėmė prašyti, kad žvirblelis, ką nors padovanotą jos atsilankimo atminčiai. Žvirblelis ir jai parodė dvi pintinai, ir pasiūlė išrinkti sau vieną iš judviejų. Bobutė pasvarbino pintines, ir sunkesniąją pasiėmė sau. Parėjo namo, ir pažūrės, kas pintinėje yra: Vos-tik spėjo bobutė praverti pintinę kaip pradės iš jos lysti visokios šmėklos, baidyklės. Ėmė ir sudras-kė nelabąją bohą.

Du senuku.

Kitąsyk gyveno dievobaimingus žmogus su savo pačute. Juoda turėjo šunį; senukai labai jį mylėjo; šerė jį žuvimis ir visokiais gardumynais nuo savo stalo. Vieną kartą, kada senukai nuėjo i darbą daržan, šuva nusukė drauge su jaše ir pradėjo tenai šokinėti ir sinust. Štai jis umai mustojo šokinėti ir pradėjo loti, vinguliuodamas nodegą: „Am, am, am“. Senukai pamislėjo, kad šuo turėjo kagnors suosti ženėje. Juoda atsimėšė spataž ir pradėjo kasti ženę ties tuo daiktu, kur šuo vuosidamas loje. Kasė, kasė ir prakasė daugybę auksinių ir sidabrinų pinigų ir visokių kitokių brangių daiktų. Senu-

Gerai išvalyti prietaisus, kurių netenai polkos gavę Gerai išvalyti prietaisus, kurių netenai polkos gavę Gerai išvalyti prietaisus, kurių netenai polkos gavę

Ukininkas Lietuvis.
Ankstybosios bulvės.
 Pamatėjas maisto ir jam pabrangus, kiekvienas žmogus privo laimės, kaip lo maisto pabrangus, pabrangus. Šiuo žvilgsniu labai pavartu būtų kiekvienam turinčiam maistas ar daugiau žemės, tarp kito ko, pasirūpinti pasisodinti pavasarį ankstyvųjų bulvių. Kad vėliau susilauktum šios vasaros vaisingą našatę, čionai pasidomė keletą patarimų apie ankstyvasias bulves.

1. Kokias turi būti dirva, kuo tręšti? Ankstybosios bulvės puikiai gerai prisitaikė dirvai. Geriausiai jos užtikrina riebesnėje, suaugęsiamose dirvoje, sūdytos dirvoje. Bet galima susilaukti geros našos ir lengvoje dirvoje, kad tik šaly būtų atitinkamos sąlygos.

2. Kokias reikia sodinti? Pats geriausias bulvių sėklai, reikia atrinkti atidžiai ir skrupingai ir našumą. Ne visos ankstyvųjų bulvių rūšys lygiai greit auga ir bręsta, labai svarbu dirvot rūši, trąša ir oras, tūpėjus ir ankstyvoms ar vėlyvoms jų šėlimas.

3. Kada reikia ankstybosios bulvės dėti? Kas ankstyvasias bulvių šėlimas žemėn labai svarbu, tai tiksliai leidžia dirvot bei oro sąlygos. Iš viso žinoti, nebūna geras jos žemės dėjus anksti, kaip balandžio mėnesio pradžioje arba viduryje.

4. Išmintingai, kurios auginais darbuotojais. Ankstyvųjų bulvių galim prisitaikyti ir be vėdinamųjų kelių žemės, kurioms reikia daug ankščių mėsos laistyti. Todėl suplanuoti darbuotojai visoms šeimoms, jei tik jos pašos dirva savo darbuotojais arba bent jau darbuotojai prižiūrėti. Sėklai daiginti giliau po žemės lygiu.

Garsinimai.
 „Saulės“ draugijos
Lietuvių gymnazija
 :: KAUNE ::
 Gardės gatvė Nr. 7
 Direktoriaus Pranas Dovydasis
 (buvęs „Vilniaus“ redaktorius)
 Atvira nuo 23. lapkr. 1915 m., keturiomis klėtomis; vidinės gimnazijos programos. Atykusiems išolai įrašys bendrabutis. — Mokymai priima visuomet.
 Kreiptis reikia šiuo adresu:
 Direktoriaus Pr. Dovydasis, 3. Halenskas
 (Dij Porto gatvė) Raikausko namai.

gama susilaukti kokios dviem savaitėm anksti, negu sodinti anksti, bet ne daigintus.

Prirengimas atelančiam pavasariui.
 Žemės ūkis apimtoje srityje yra daug naudingas, nėra susikinta daug ūkių ir žemės daug jauti ir galvoti neišvengiamomis karštomis reikiam.

Saliomonas Banaitis
 Seniausios liet. spaustuvs savininkas
 — Kaune —
 Šv. Kazimiero draugijos name
 išpildo įvairius spaudos užsakymus:
 knygas, blankas, afišes ir t. p.
 Darbus atlieka greitai sąžiningai
 - - - ir pigliomis kainomis - - -
 Adresas: Kaunas, Viešasis piecius Nr. 37.
 Spaustuvs savininkas Saliomonas Banaitis.

Kolonijų, maisto ir galanterijos prekių
 gausama įvairiomis ir pigliomis kainomis pas juo J. Jurkšaitį, Kaune, Eichhorn'ogatvė Nr. 3.

sodintis jaunų medelių, tai kiek galidomas anksti išleista didelių duobų ir lapinčių iškastas žemes.

Vilniaus aklausteris maldinimas. Geriausias tam vietas — tai tepalas padarytas (iš 1 dalies karbolio rūgšties ir 20 dalių skystojo muilo). Tuo tepalu reikia kasdieną trinti. Apie tai gausu būto tepalo receptai-lypams (1:5 iki 1:1). Vieną kartą skauterį išlepa šiuo tepalu, g' kitą kartą sumazgija muilu. Kada tie laikai pasirodo pūkuotose vietose, tai geriausia apsigauti viltis papuošus ir suderinus, kad kitos neubūktės. Apie tai laisai viltis reikia turėti anksti nuo sveikųjų ir seilei ir draug, kol nebūna viltis pavojus.

Vilniaus turi būti švelni ir gerai redimama, buteni kad nebūtų išdėvintų viltis ir sumakinti kai-kurias bakterijas. Patartina, kad langai būtų atkelti į pietus ir kiek galima, auginti.

Lietuviai belaisviai Vokietijoje.
 Šie belaisviai-Lietuviai patina iš belaisvių stovyklos Heilsberg, bet laikini randasi įvairiose vietose, daugiausiai kaip žemdirbininkai.

A. Klaipėdos (Memel) apskrityje rasti:

1920 Jaschkevitš, Wikentij	270	Gatichinskis
1927 Grabowski, Michail	279	Gatichinskis
1928 Nakymas, Matvei	2	Udva, Bf.
1929 Koken, Martin	96	Kaf. Druv.
1930 Lunas, Tadeusch	28	Art. Brig.
1931 Norbol, Ivan	224	Juchnowskis
1932 Blafinskas, Aleksander	270	Gatichinskis
1933 Ulba, Demetri	229	Konstant.
1934 Gegulins, Anton	114	Norovot
1935 Trinkaus, Josif	442	Druv.
1936 Klutzevitš, Petr	62	Kovenskis
1937 Norvilas, Kasimir	2	Art. Brig.
1938 Vitkus, Anton	316	Civilizinti
1939 Ladinas, Petr	4	Civil
1940 Stomzelis, Otpj	4	-
1941 Teinach, Pommacer	4	-
1942 Kwarkein, Otpj	4	-
1943 Pakschis, Ivan	67	Tarutenskis
1944 Mikulajus, Viktor	18	Smulij
1945 Waackewitš, Wikentij	152	Wladkawk.
1946 Sadlowski, Kasimir	35	Tobolnik
1947 Waackies, Theofil	270	Gatichinskis
1948 Waljans, Edvard	150	Tomasch
1949 Pauerwitš, Theofil	234	Juchnowskis
1950 Tschapas, August	37	Katzenberch
1951 Burkersch, Jakent	223	Adolfowicki
1952 Schakines, Anton	105	Orestowicki

B. Labguvos (Lahau) apskrityje:

1953 Borkowick, Iwan	Felhp, Kol. 28 Div.	106 I R
1954 Ubrasin, August	-	110 -
1955 Mikinas, Iwan	-	111 -
1956 Schikeras, Iwan	-	44 -
1957 Gelschins, Kasimir	-	44 -
1958 Kuinas, Anton	-	43 -
1959 Doruber, Viktor	-	44 -
1960 Kivilas, Marzulin	-	160 -
1961 Simonowitš, Josif	-	14 Sib. kad.
1962 Jagelis, Pjotr	-	5 -
1963 Zelin, Robert	-	5 -
1964 Belichunas, Petr	-	111 -
1965 Belwitš, Wladislaw	-	474 -
1966 Lanicki, Aleksander	-	111 -
1967 Bernot, Jan	-	17 -
1968 Karlsberg, Karl	-	8 Ust. Sib. Div.
1969 Maichunas, Fritz	-	-
1970 Bubelis, Stepan	-	-
1971 Tilman, Peter	-	-
1972 Aponowits, Arnon	-	101 I R
1973 Stanikas, Baltramėjus	-	217 -
1974 Lezginicki, Wladislaw	-	110 -
1975 Pends, Michail	-	114 -
1976 Skemdel, Kasimir	-	110 -
1977 Soidigas, Kasimir	-	106 -
1978 Darionis, Stanislaw	-	-
1979 Tigoraitis, Anton	-	-

Lietuviška valgykla
 bei duonos, bulkių ir saldumynų
keptuve
 Kaunas, Vilijampolio gatvė Nr. 5
 priedais Vyskopo namas - Katar. Rakauskytės.
Kaip namieje pasidaryti prausiamojo muilo
 teisingai ir kiekvienam skaitlytojui suprantamai aprašo Kun. Baklys savo Naujame Vilniaus Kalendoriuje. Tame kalendoriuje yra daug naudingų pamokinių.
 Oulma nusipirkti
Vilniuje, Didžioji gatvė Nr. 30
 Vilniaus Lietuvių Komitete.

Saliomono Banaičio spaustuvs reklama laikraštyje Dabartis. 1916 m. kovo 1 d.

Muziejiaus archyvas

Laikraščio *Aušra* jubiliejus. XX a. 3 deš. Dešinėje stalo pusėje iš kairės antras Saliamonas Banaitis

Lietuvos Garlaivių Akcinė Bendrovė.

Juriniai Burelaiviai:
„JURATĖ“ ir „KASTYTIS“
daro nuolatinius žygius su įvairių
rušių kroviniams:
IS KLAIPĖDOS, LATVIJON, ESTIJON,
SUOMIJON, ŠVEDIJON, DANIJON,
VOKIETIJON IR DANCIGAN.

Uplių garlaiviai:
„RAMBYNAS“, „EGLĖ“ ir „RUTA“
žyguoja su keleiviais ir kroviniams:
LINIJA: KAUNAS, JURBARKAS,
SMALININKAI, TILŽĖ, KLAIPĖDA,
KARALIAUČIUS IR DANCIGAS.

Uplių Burelaiviai:
„FRIDRIKAS“ ir „LUIZE“
Vežioja krovinius:

Linija: KAUNAS ir KLAIPĖDA.

Adresai:
Kaunas, Aleksotos g-vė Nr. 5.
Klaipėda.

KAUNAS, 1924 m. Gegužės m. 14 d.

Aleksotos g-vė Nr. 5.

Valstybės Teatro Direktoriui
L. M. P. L. Girai.

Šiuo laišku išge-
gusis men. Ed. Šimoni turį gar-
bės prausti Jūsų, kad kre-
čių parvėžiuojimą Gegužės men. 24 d.
galimų ypač gal... „Rambynas“
ar „Eglė“ su išlyga iri laipy-
kių šy sim bus penkis dešimtis
/250/ lotų.

Lietuvos Garlaivių
BENDROVĖ

Banaičio

Lietuvos garlaivių akcinės bendrovės akcininko Saliamono Banaičio atsakymas
Valstybės teatro direktoriui Liudui Girai dėl pramoginės kelionės laivais Nemunu. 1924 m.

Turinys

Pratarmė ...5

Laisvės gaisai ...7

Vaikystė ir jaunystė ...7

Knygnešių keliais ...9

Saliamono Banaičio vertybė – tobulėjimas ...11

Kauno šviesulys ...13

Saliamono Banaičio spaustuvė – lietuviybės centras Kaune ...13

Kauno žinių leidyba ...17

Kanklininkų ansamblio sukūrimas ...18

Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti Kauno skyrius ...19

Ugdomųjų institucijų kūrimas Kaune ...20

Saliamonas Banaitis – publicistas ...21

Žingsniai į Nepriklausomybę ...23

Atgimusios Lietuvos valstybės vizija ...23

Vilniaus lietuvių konferencija ...27

Saliamono Banaičio veikla Lietuvos Taryboje ...27

Visuomenininkas, redaktorius, verslininkas ...31

Saliamonas Banaitis – Žemdirbių sąjungos idėjinis vadovas ir *Žemdirbių balsas* leidėjas ...31

Pirmoji laivininkystės kompanija Lietuvoje ...39

Saliamono Banaičio indėlis į bankų kūrimą Lietuvoje ...40

Saliamonas Banaitis – tėvas ir studentas ...41

Laikraštis *Tautos kelias* ...43

Laivų bendrovė „Amerika“ ...44

Į Amžinybę ...47

Pabaigos žodis ...49

Priedas ...51

Literatūra apie Saliamoną Banaitį ...96

Tiražas 600 egz.

Bleido Lietuvos nacionalinis muziejus, Arsenalo g. 1, LT-01143 Vilnius
Spausdino UAB „Petro ofsetas“, Naujoji Riovonių g. 25C, LT-03153 Vilnius